

עדות של אלמוני:
השמדת יהודי זמושץ'
מס' 6261

לתאר בדיוקנות שיטות אשר הגרמנים השתמשו בהם, בזמן גירוש היהודים וגם את התנאים בהם התקיים חיסול יהודי זמושץ' או בשטחים של מחוז זמושץ', יש להכיר מקרוב תנאים בהם חיו היהודים וגם להכיר יחס השלטונות המקומיים אל אוכלוסיה זו.

כבר באביב שנת 1940, זאת אומרת לאחר הוצאת צו עבודות כפייה ליהודים, החלו חטיפות המוניות של גברים יהודיים בגיל שנקבע מראש (בצו) וזאת ל"מחנות עבודה", אם נתבטא בעדינות. המחנות הקשים ביותר היו בלז'ץ (Belzec) ו- ביאלובז'ג (Bialobrzeg). במחנות אלה היהודים היו נתונים להשגחה צמודה של חיות ה- S.S. האכזריות תחת פיקודו של מפקד המחנה, המפורסם כאכזרי וסדיסט קיצוני, שטורמבנפירר (הרמן) דולף (Sturmbannführer Hermann Dolp).

העבודה במחנות אלה הצטמצמה לחפירת בורות גדולים ששימשו כפי שידוע היום כבורות קבר למאות אלפי יהודים שנרצחו.

החודשים הראשונים של 1941 היו תקופה שבה נאלצים היו היהודים לגור בפרברים מיוחדים. בית אחד יועד לבעלי מלאכה העובדים עבור הגרמנים בלבד. עם התקרבות הקרבות עם הסובייטים, מחוז זמושץ' הפך לשטח הכנה מאומץ אשר הגדיל את הביקוש לעובדים, כך שהגרמנים נאלצו לפזר את המחנות המוזכרים לעיל. מאותה עת רוב היהודים הועסקו ב- Bauleitung der Luftwaffe וכן בחברות בניה אחרות לבניית שדות תעופה במוקרה (Mokrym), ליפסקו Lipsko, קלמנס (Klemens) ופבייך (Fabmiach).

תנאי העבודה היו כדלקמן: העובדים קיבלו 52 גרוש לשעה, בעלי מקצוע 80 גרוש ואנשי משרד 84 גרוש. היחס אליהם היה טוב יחסית בהתאם לדרישות העבודה. העסקת היהודים במקומות בהם היו גם גרמנים, עוררה עניין מצד השלטונות ובמיוחד הצבא אליהם השתייכו גרמנים אלה וזה הביא לתנאי עבודה אפשריים יותר מאשר בערים אחרות.

בחורף 1942 החלו להגיע לזמושץ' ידיעות מקולו (Kolo) באשר לרציחות המוניות בהסוואה של העברת "אוכלוסין" טיהרו את המחוז מהאוכלוסיה היהודית.

אקציה זאת נתקיימה בקצב מהיר ביותר. כבר באביב הגיעו ידיעות על השמדה טוטלית של יהודי לובלין (Lublin). כח העבודה העצום שהגרמנים מצאו באוכלוסיה היהודית בזמושץ' והעבודה שהיו גם מקום בלתי נלאה להכנסות המפקדה, גרמו לשלטונות לדחות את ההשמדה הטוטלית. לכן הגרוש מזמושץ' התקיים, פחות או יותר, מידי חודש וחצי-חודשיים. אז נקבעו כל פעם המועמדים.

הגירוש הראשון התקיים ב- 11 באפריל בשבת בשעה 14:30. שתי פלוגות **שופו** Schutzpolizei; Schupo הקיפו את עירנו (שכונת המגורים של היהודים. בעת ובעונה אחת צוות של S.D. יחד עם אנשים מפלוגה הקרויה "רייטרצוג" Reiterzug (יחידת משטרה על סוסים) עם ציוד קרבי, נכנסו לשוק כאשר ראש הגסטפו גוטהרט שוברט Gotthardt Schubert ו-אוברשטורמפירר בומן Obersturmführer Bohmann ניהלו את הפעולה. שוברט בנוכחות המשטרה היהודית וכל הפקידים ויועצי הקהילה היהודית של זמושץ' הכריז על תנאיו, בהם דרש מן הקהילה אספקת 2,500 יהודים עד לשעה 16:00. אם הם לא יעמדו בכך, יעשו זאת הגרמנים בעצמם. כאשר הפעולה תהיה כרוכה ביריות.

לאחר שעה 17:00 כמות האנשים הנדרשים היתה במקום. לקראת הערב, תחת אש של רובים, גרשו את היהודים שנאספו לרמפה של הרכבת המרוחקת קילומטר אחד מהעיר החדשה. בדרך ניספו המוני זקנים וילדים שלא יכלו עוד להמשיך (במרוץ) ונפלו קורבנות של הגרמנים המלווים אותם. במשך לילה שלם חבר עובדים (עובדי-כפייה יהודיים) טיהרו את העיר מגוויות. קטע של רחוב לבובסקה, המחבר את הרמפה עם השוק החדש היה מכוסה בשלוליות דם. תוצאת הגירוש: 520 גוויות ומעל ל- 2,600 מגורשים. למחרת היום נקרא יו"ר הקהילה (ממק גרפינקל) לגסטפו כדי שיכתוב ויכריז (בנוכחות כל האוכלוסיה ששרדה) כי בגלל התנגדותם (של המגורשים) נהרגו יותר מ- 30 יהודים. כעבור יומיים הודעה כתובה על כך היתה בעיתון "גלוס-קרקובסקי" Glos Krakowski.

כיוון ש- 50% מהאוכלוסיה היהודית חוסלה, העבירו הגרמנים את היתר לשטח קטן יותר. בין הגירוש הראשון והגירוש הבא בתור, הגיעו המוני פליטים (יהודים) מציכוסלובקיה וגרמניה. הטרנספורט הראשון של כ- 1000 יהודים מציכיה נשלח ליערות קרובים. 2000 יהודים נוספים הצטופפו בזמושץ' ולכן מלבד אחדים

המסוגלים לעבודה היו "חומר" עיקרי לגירוש השני שהתקיים כ- 6 שבועות לאחר הקודם. הפעם הגירוש היה בפיקוד לנדרט Landrat בהשתתפות חיילים גרמנים מ-? (לא ברור) ומטרתו היתה חיסול היהודים, אשר לפי גילם או לפי תכונות אחרות לא היו מסוגלים לעבודה. הפעולה התקיימה בעזרת השוטרים היהודים מאיזביצה שהיו כולם יהודים מצ'כיה. משטרה זאת, המורכבת מ- 18 שוטרים, הוקמה ככוח עזר בפיקודו של יו"ר הקהילה באיזביצה ונועדה לעזור בגירוש. הפעם הפעולה החלה ב- 04:00 לפנות בוקר על מנת להפגיע את היהודים. ז'נדרמרים וזונדרדינסט Sonderdienst הקיפו את השכונה היהודית ובאותה עת המשטרה היהודית יחד עם חברי משטרת איזביצה (היהודים מצ'כיה) גרשו את היהודים למגרש שלפני בנין הקהילה היהודית. כל אחד צריך היה להתייצב בפני "ועדה" המורכבת מפקידים הממונים על עובדי כפייה יהודיים (קומנדטורה Kommandatura ו- ארבייטסאמט – Arbeitsamt) שהחליטה אם לחיים, אם למוות.

כ- 400 יהודים שלא הוכרו ע"י הועדה, נשלחו לצריפים ליד תחנת הרכבת. אחרי יומיים, כאשר אספו עוד יהודים מעיירות הסביבה, שלחו את כולם בקרונות של בהמות המוכנות מראש (למחנה ההשמדה) **בלזץ**. בדרך כלל הגירוש עבר "בשקט" ולא היו הרבה גוויות במקום.

בגירוש הבא, השלישי במספר, היו הרוגים רבים כמו בגירוש הראשון. מנהל הגירוש היה סדיסט מצטיין בגסטפו בשם **קולב Kolb**. ובהשגחת הצוות שלו. כיוון שמכסת המגורשים היתה מעטה מידי, לטעמם של הגרמנים, נלקחו בעלי מלאכה ממקומות עבודה על מנת למלא את המכסה "הנדרשת".

בארבעה רחובות קטנים צופפו את היהודים ששרדו. הריכוז היה מינימלי. גרו באורווה. לאחר הגירוש השלישי, הגסטפו תוך הסכמה עם ארבייטסאמט (המינהל של עובדי הכפייה היהודיים) חילק לכל עובדי הכפייה כרטיסים עם אות Y שנועדו לשימוש כתעודה המתירה ישיבה בזמושץ'. כל אלה אשר לא קיבלו "תעודת ישיבה" גורשו ע"י משטרה יהודית **לאיזביצה**. הפעם הפעולה בוצעה ע"י הקהילה היהודית.

החיסול הסופי ב- 15 באוקטובר. לפנות בוקר הוקפה שמורת היהודים ע"י פלוגת משמר "שופו", הביאו את כל היהודים שנמצאו במקומות הגרמניים (עבודות כפייה עבור גרמנים). הגירוש היה כה פתאומי עד כי רבים מהם לא יכלו לנצל את המחבוא שהכינו מבעוד מועד. כולם היו מרוכזים בכיכר השוק ומשם, תחת משמר הז'נדרמריה ו-בייפלרגנר, גורשו לאיזביצה. כל עצירה או מנוחה היתה כרוכה

בסכנת חיים. רק 30 איש ואנשי המשטרה היהודית קיבלו היתר להישאר בזמושץ'. הם שימשו אוספי החפצים שהיהודים הותירו. האנשים שגורשו לאיזביצה לא נותרו בה זמן רב. הגירוש ההמוני אשר התקיים ביום החמישי לאחר בואם תבע כ- 6,000 קורבנות. 50 קרונות לבהמות הביאו את "הסחורה" לבלזץ'.

מאותה עת הוכרזה זמושץ' – "יודנריין" Judenrein (טהורה מיהודים) ועברה לבעלות ה-S.S. ונקראה "הימלרשטאט" Himmlerstadt. 60 רבנים יהודיים אשר היו ב"בעלות" באולייטונג דר לופ, עברו ל"בעלות" ארבייטאמת ונועדו לעבודות בניה בעיר.

קולב הועלה בדרגה והתמנה לקצין הודות ליחסו האכזרי ליהודים הפולניים. **אנגלס** Engels – נציג הגסטאפו באיזביצה, כל אירוע שתיה של השתיין אנגלס גבה 10 קורבנות יהודים באיזביצה.

הפולני **קלם** Klem (העוזר של אנגלס) שיתף פעולה בענייני חיסול היהודים והיה שותף לכל הגרושים.

הפולני **מורגניסקי** Morginski שיתף פעולה בחיסול היהודים.

שוארהף Schuerhaf שיתף פעולה ושותפו של **אמסלייבן** Emesleben שעסק בענייני הפולניים.

הפולני **מזורק** Mazurek, מורה למוסיקה (לפני המלחמה) בתיכון בזמושץ' – שיתף פעולה בחיסול היהודים.

הפולני **דוברניצקי** Dobranicki – כומר לפני המלחמה – שיתף פעולה בחיסול היהודים.

נירנברגר Neuberger – גסטאפו.

שמידט – גסטאפו.

ברנרד (השלזי) – גסטאפו

בולמן – גסטאפו שהיה בעל דרגה גבוהה ביותר ובלתי תלוי בגבוה ממנו. היה המחסל הראשי של יהודי מחוז זמושץ' וקרסניסטב.

הפולני **אולכט** קז'ימייז' Kazimierz Olecht (לשעבר ימאי בצי הצבאי הפולני), מנהל מחסני הבניה עבור חיל-האוויר Bauleitung der Luftwaffe. קיבל מסמכים

של **רייכס דויטש** Reichsdeutsch (אזרח גרמני) הודות לשרותיו לגסטאפו.

משתפי פעולה "מורעלים" נוספים: **פטר פאול לוכט** Peter Paul Lucht

הפולנים **קלוקוצקי** ו-**ליפר** Kluckecki; Liper